

MOSKVA: VYDAVATELSTVÍ

„Tohle není próza, Astvacatureve,“ řekla mi vyfukujíc kouř jedna neohrabaná dáma od literatury, „jsou to jen ohryzky z úryvků.“ Nebo řekla „úryvky z ohryzků“, už si to nepamatuji. Každopádně to znělo velmi jiskrně. „Tohle,“ pokračovala, „nikdo neotiskne. Natož naše vydavatelství.“

Seděl jsem v měkkém křesle, přistaveném stranou k obrovskému redaktorskému stolu, těžkopádnému a nečekanému symbolu nostalgie po sovětském období, který obklopovala záplava drobných, ale početných projevů ultramoderní designérské fantazie. Takový interiér najdete pouze v moskevském vydavatelství, celkem úspěšném na současném trhu a zároveň odkazujícím na slavnou epochu velkého stylu, velkých spisovatelů, velkých problémů a velkých knih.

„Drahoušku,“ pokračovala dáma, „neumíte vystavět příběh, plácáte pořád páté přes deváté, vyprávíte nějaké nesmysly, opakujete se, štouráte se v nepotřebných drobnostech, omluvte mě, jako brouk v lejnu.“

„Za to mohou máma s tátou,“ začal jsem se ospravedlňovat. „Když jsem byl ještě malý...“

„Co s tím má společného vaše máma s tátou? Co s tím má společného vaše dětství?! Čtenáři se o vaše dětství vůbec nezajímají!“ v nakráplém hlasu dámy od literatury se objevil nádech podrážděnosti. „Neumíte pracovat s lidským materiálem! Chápete to?“

„Proč neumím?“ urazil jsem se.

„No to nevím proč,“ odpověděla dáma. „Pochopte,“ její hlas se zklidnil, „pochopte, Andrijušo... Můžu vám takhle říkat? Je to pro vaše dobro. Dnes, když je vše tak složité a komplikované, komplikované a složité, neusmívejte se, prosím, rozhlédněte se kolem, pro spisovatele je tím nejdůležitějším člověk, postava. Lidé, můj drahý příteli, jsou spojeni sotva znatelnými nitěmi, a spisovatel,“ zde se dotkla špičkou cigarety okraje popelníku, „musí jít, pohybovat se, plout jako loď na vlnách časoprostoru, musí uvažovat příběhově. Přečtete si naše autory... moskevské autory. Hledejte se. A až potom přijďte k nám. Nadání přece máte... Něco vymyslete. Zkrátka a dobře, do toho.“

„Děkuji,“ odpověděl jsem. „Pokusím se.“

„Pokuste se!“ kývla s úsměvem dáma a znovu ťukla cigaretou o popelník. „Když se vám něco podaří, spojte se s mými sekretářkami.“

Dáma se majestátně zvedla, čímž mi dala najevo, že audience je u konce, a já se spěšně, snad příliš spěšně odporoučel.

Tentýž večer jsem nastoupil do vlaku směr Petrohrad a následující ráno už přednášel další skupině ospalých studentů. Všechno v mém životě zůstalo beze změny: narychlo zrekonstruované, dusné posluchárny, špinavý byt, hotovky na stojáka v tom stejném levném bufetu, nepotřebné vědecké studie, příspěvky na konferencích, tlačeničky ve vagoncích metra. Ale myšlenka na nový příběh, na člověka, na postavu, mě začala neodbytně pronásledovat. Pustil jsem se do čtení moskevských autorů, současných, těch, u kterých mi poradili hledat inspiraci.

MOSKVA: MOSKVANÉ

Zdá se, že dáma od literatury měla pravdu. Všichni moskevští spisovatelé zřejmě rozuměli tomu, co je člověk, a skutečně na rozdíl ode mě pluli na vlnách časoprostoru. Nejen pluli, ale rovnou svištěli s nataženými plachtami. Příběhy a lyrické zjevy doslova chrlili jako z rohu hojnosti. Naši petrohradští spisovatelé, ti, co jsem znal, se jim jak vidno nemohli rovnat vynalézavostí, byli více zdrženliví, jako by něco zatajovali. A čtenář je přece jako vyšetřovatel, nebo dokonce jako žena, což je v podstatě totéž. Nemá rád, když se před ním něco zatajuje. Proto dává přednost moskevským spisovatelům, kteří netají nic. Jejich knihy se kupují. Samotné autory vozí kolem dokola a všude je ukazují. Jsou bohatí, dobře se oblékají, voní drahým parfémem a mají úspěch u žen.

Zdá se mi, že je to atmosférou jejich města.

Moskva se roztahuje bez ladu a skladu. Jako někdo velmi šlechetný a dobrý, kdo se celý rozdal a shodil drahý kožich z ramene: tu, prý, drazí sousedi, všechno je pro vás, použijte to, je to vaše. Hodil jsem vám sem tu hromadu, a proberte se tím, berte, co je libo! Když se vám něco nelíbí, ozvěte se! Nestydte se! Přinesu vám něco jiného, novějšího, zajímavějšího!

Moskva je vždy připravena vás překvapit.

Jako v dětství. Probudíš se v den svých narozenin jako první. A v pokoji na stole, vedle tvé postele, leží spousta dárků. A slunce vesele vykukuje skrz záclony. A večer navíc přijde návštěva a zase budou dárky, blahopřání a sváteční stůl s různými dobrůtkami. S Moskvou je to podobné. Prochází se po bulváru, všimneš si nějaké budovy. Chceš jít blíž, lépe si ji prohlédnout. Ulice navíc vede přímo k ní. Jdeš po ní, a najednou někam odbočuje. Jdeš pořád dál a dojdeš k nějakému kasinu. A tvá budova je rázem ta tam, k ní se teď, jak se ukázalo, dostaneš nejdřív za hodinu a půl a navíc ještě musíš třikrát přestoupit.

I když na druhou stranu Moskvané tyto svobody vůbec neocení, ten klam všech těch očekávání, která jim daruje rodné město. Jsou na to zvyklí a ničemu se nediví. Když jsem se poprvé v rozumném věku ocitl v Moskvě a šel se projít po Tverské ulici, okamžitě jsem si uvědomil, že jsem jediný, kdo se tam poflakuje. Moskvané na rozdíl od vzácných hostů hlavního města nechytají lelky a jen tak zbůhdarma necivějí. Vůbec se nediví tomu, že se ulice, po kterých chodí, pořád klikatí, dělají smyčky, vedou nahoru a hned zase dolů. Nejsou všeteční, ale líní také ne.

A Moskva, za to bych dal ruku do ohně, není spokojená se svými starousedlíky. Jako mladá slečna nesnese lhostejnost. Jako sůl potřebuje, aby ji milovali. A když ne milovali, tak aspoň nenáviděli, nejlépe vášnivě, až na samou hranici lidských citů. A Moskvané jí to dát nemohou. Milují Moskvu ze setrvačnosti. Jako kafrající starý manžel za neprázdněný prací a rybařením miluje svou manželku silou zvyku.

Moskvanům se omrzela jejich moskevská práce, moskevské noviny, shon hlavního města, hluk a ruch. Stále častěji se pokoušejí vymanit z moskevského života, aspoň na chvíli. Zajet si do Petrohradu, projít se podél Něvy, posedět v divadle mezi inteligentními, zdrženlivými lidmi. A tak Moskva pustne, prosebně drčí její orloj a třpytí se noční reklamy. Nemá kam dát energii mohutných budov, ulic, rvoucích se na všechny strany, magistrál metra, prostupujících starodávné zemské vrstvy. Nastavuje měšťanům dlaně velkých náměstí, očekává, že na nich budou tančit děvčata, a pohledem na ně se potěší dobráctí starci s válečným vyznamenáním, ale místo toho od nich Moskva dostává pouze ubohou almužnu z nedopalků odhozených mimo koš. A zde se objevuje...